

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

ЗИНЬКО ОКСАНА ЯРОСЛАВІВНА

УДК 02+01+002.2]:[027.54:023.5](477.83-25)''19''(092)(043.3)

**ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РОМАНА ЛУЦИКА (1900–1974):
БІБЛІОТЕЧНИЙ, БІБЛІОГРАФІЧНИЙ,
КНИГОЗНАВЧИЙ АСПЕКТИ**

27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Київ – 2023

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника, НАН України.

Науковий керівник: доктор наук із соціальних комунікацій, професор
СНЦАРЧУК Лідія Віталіївна,
Львівська національна наукова бібліотека України
імені В. Стефаника,
заступник генерального директора
з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор наук із соціальних комунікацій, професор
ОГАР Емілія Ігорівна,
Український католицький університет,
професор Школи журналістики та комунікацій

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
МЯСКОВА Тетяна Євгеніївна,
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського,
старший науковий співробітник відділу
бібліотечних зібрань та історичних
колекцій Інституту книгознавства

Захист відбудеться «15» лютого 2024 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01 у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського за адресою: 03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3.

З дисертацією можна ознайомитися в читальному залі бібліотекознавчої літератури Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за адресою: 03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3.

Автореферат розісланий «12» січня 2024 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат історичних наук

Удовик В. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Роман Луцик (1900–1974) – український культурний і науковий діяч, висококваліфікований бібліограф і книгознавець, дослідник книжкових пам'яток, працівник низки спеціалізованих часописів, бібліотекар-професіонал, який суттєво причинився до розвитку бібліотечної справи в Україні загалом і у львівському регіоні зокрема. Унікальність професійної діяльності Р. Луцика полягає в його важливій ролі у формуванні, організації і вивченні фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка¹, у закладанні підвалин у розвиток і належне функціонування установи, у його багатогранній науково-бібліографічній та книгознавчій спадщині, а також особливій бібліотечній практиці.

Професіоналізм Р. Луцика був належно оцінений його сучасниками – істориками, філософами, письменниками, культурологами, педагогами, журналістами – активними користувачами фондів Бібліотеки. Бібліографічні та книгознавчі матеріали Р. Луцика широко використовували у своїх дослідженнях Я. Запаско, Я. Ісаєвич, І. Крип'якевич, Ф. Максименко, О. Мацюк, М. Мороз, інші відомі науковці. Тож необхідність комплексного вивчення професійних набутоків Р. Луцика, їх осмислення і вартості, очевидна.

Для досягнення мети дослідження використано теоретико-методологічні праці українських учених Г. Боряка, Н. Бондар, Л. Буряк, В. Горового, Л. Дубровіної, Я. Ісаєвича, Г. Ковальчук, Н. Кунанець, К. Мігоня, Е. Огар, О. Онищенко, О. Пастушенко, В. Попика, Л. Сніцарчук та ін.

Історію, особливості функціонування бібліотек Львова та ЛННБ України імені В. Стефаніка, специфіку їх книжкових фондів розкрито в працях Л. Головатой, Я. Дашкевича, Р. Дзюбана, І. Качур, О. Колосовської, Т. Литвин, В. Мудрохи.

Певні аспекти соціокультурної діяльності Р. Луцика знайшли своє відображення у працях Р. Голика, Д. Коваль-Гнатів, І. Качур, Ф. Максименка, Т. Луговської, І. Орлевич.

Усебічний аналіз професійної діяльності Р. Луцика дозволить заповнити одну з багатьох лакун в історії соціальних комунікацій загалом та історії бібліотечної справи і книгознавства зокрема, актуалізувати теоретичні й практичні здобутки його професійного досвіду, охарактеризувати його фахові підходи до організації і збереження книжкових фондів наукового підрозділу

¹ Надалі в роботі Львівську національну наукову бібліотеку України імені В. Стефаніка називаємо Бібліотека для уніфікації, оскільки установа від часу заснування неодноразово змінювала назву і підпорядкування: Львівська філія бібліотеки АН УРСР (від січня 1940 р.), Львівська бібліотека АН УРСР (від серпня 1944 р.), Львівська державна наукова бібліотека Міністерства культури УРСР (від липня 1963 р.), Львівська державна наукова бібліотека АН УРСР (від квітня 1969 р.), Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаніка АН УРСР (від травня 1971 р.), Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаніка НАН України (від березня 1994 р.), Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка (від квітня 2008 р.).

Бібліотеки – відділу рідкісної книги, визначити роль у дослідженні книжкових пам'яток, і головню – увиразнити роль бібліотечного працівника в історії функціонування й розвитку українських бібліотек. Досліджувана проблема важлива в контексті цілісного вивчення історії бібліотечної справи, а також для розуміння впливу професійної позиції особистості на розвиток національної культури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації пов'язана з науковою проблематикою досліджень Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка: «Львівське книговидання XVI–XVIII ст.: історія друкарень та видавничий репертуар» (РК 0111U000366), «Ретроспективні фонди Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка: історія формування та бібліографічна реконструкція» (РК 0113U006493), «Українська преса першої чверті XX ст.: репертуар, бібліографічні виміри, комунікаційне середовище» (державний реєстраційний номер 0116U008302), «Українська преса 1920–1930-х рр.: типологічні моделі, інформаційні можливості, журналістські спільноти» (державний реєстраційний номер 0120U101191), «Ресурси ЛННБ України ім. В. Стефаніка: історичні виміри та інноваційні форми розкриття та предствлення» (РК 0123U101145).

Мета дослідження полягає в комплексному вивченні бібліотечного, бібліографічного, книгознавчого аспектів професійної діяльності Р. Луцика в контексті історії соціальних комунікацій 1920–1970-х рр., його внеску у розвиток національної культури загалом та організації і наукового вивчення книжкових фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка зокрема.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- з'ясувати стан вивчення проблеми в українській історіографії, сформувати і систематизувати джерельну базу, необхідну для висвітлення титульної теми, охарактеризувати її інформаційний потенціал і достовірність;
- простежити особливості становлення і формування професійної діяльності Р. Луцика, охарактеризувати його співпрацю зі спеціалізованою пресою у міжвоєнні роки, систематизувати та описати пов'язані з цими аспектами факти;
- розглянути специфіку професійної діяльності Р. Луцика як провідного фахівця Бібліотеки – бібліотекаря, очільника відділу рідкісної книги, розкрити основні напрями його фахової активності;
- проаналізувати науково-бібліографічний доробок вченого, окреслити пріоритетну тематику бібліографічних праць;
- систематизувати за проблемами наукові здобутки Р. Луцика в царині книгознавства, зокрема його дослідження стародрукованої книги, з'ясувати його теоретико-методологічні підходи до вивчення й опрацювання інкунабул, палеотипів, кириличних та латинських стародруків другої половини XVI–XVIII ст.);

– увиразнити високопрофесійний бібліотечний досвід Р. Луцика, охарактеризувати його внесок у розвиток бібліотечної справи, бібліографознавства і книгознавства загалом.

Об'єкт дослідження – професійна діяльність Романа Луцика.

Предмет дослідження – бібліотечний, бібліографічний, книгознавчий аспекти професійної діяльності Р. Луцика, особливості його фахових дослідницьких підходів і методик у царині бібліографії та книгознавства.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1923–1974 рр. – етапи професійної діяльності Р. Луцика у бібліотечній сфері, зокрема його тридцятилітньої праці у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника.

Методи дослідження. У дисертації використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Біографічний, проблемно-хронологічний, критичного аналізу і синтезу, бібліографічно-описовий, ретроспективний, порівняльний методи дозволили комплексно здійснити реконструкцію життєпису і професійної діяльності Р. Луцика, виокремити важливі компоненти його культурно-громадської, бібліотечної, бібліографічної, книгознавчої діяльності, визначити пріоритетні напрями його наукових досліджень, укласти бібліографію його публіцистичних і наукових здобутків, охарактеризувати фаховий досвід як ефективного завідувача одного із базових відділів Бібліотеки. За допомогою методу прес-кліпінгу віднайдено публікації Р. Луцика в спеціалізованій періодиці, а також відомості про його участь у низці культурно-громадських і наукових об'єднань.

У роботі застосовано також методи класифікації та ідеалізації, проблемно-тематичний, які стали важливим механізмом для розкриття теми, залучення до наукового обігу нової історичної інформації, невідомих або маловідомих документів. Історичний та архівний методи використано для визначення об'єктивності фактів на основі вивчення щоденникових і робочих записів Р. Луцика, ділових документів установи – наказів, протоколів, зборів керівництва, профспілки, відділів, планів і звітів установи загалом та відділу рідкісної книги зокрема, доповідних записок, пояснень, клопотань, які зберігаються в архіві Бібліотеки та у відділі рідкісної книги. Використання соціокомунікаційного підходу дало змогу розкрити важливі аспекти його культурно-громадської та професійної діяльності, визначити його роль у розвитку української бібліотечної справи, бібліографознавства та книгознавства загалом, Мікроісторичний підхід сприяв деталізації та розумінню окремих фактів бібліотечної, бібліографічної та книгознавчої діяльності Р. Луцика, інших важливих подій у його професійній діяльності. Означені методи та підходи сприяли ефективному вирішенню поставлених завдань дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше:

– комплексно вивчено й проаналізовано основні аспекти професійної діяльності Р. Луцика – бібліотекаря, бібліографа, книгознавця, дослідника стародрукованої книги, організатора фондів рідкісної книги XIX–XX ст.;

– досліджено особливості співпраці Р. Луцика з низкою спеціалізованих періодичних видань, зокрема читальняно-бібліотечним часописом «Листок» (1936–1938);

– виявлено та запроваджено до наукового обігу 70 різножанрових пресових публікацій його авторства, 40 з яких розкривають специфіку бібліотечної справи в Галичині; а також 14 наукових праць (статті, бібліографічні покажчики – два з них у співавторстві), розкрито п'ять псевдонімів та криптонімів діяча;

– залучено до наукового обігу 168 архівних справ, що містять офіційні і службові документи, зокрема звітно-планову документацію Бібліотеки, розпорядження, службові і доповідні записки, а також особові матеріали – листи, щоденник, робочі записи Р. Луцика, що не лише комплексно розкривають специфіку його професійної діяльності, а й висвітлюють особливості функціонування однієї з найбільших бібліотек України;

– виявлено особливості формування і функціонування відділу рідкісної книги Бібліотеки, охарактеризовано основні аспекти бібліотечної та наукової діяльності Р. Луцика на посаді очільника відділу;

– вивчено й охарактеризовано основні здобутки наукової бібліографічної та книгознавчої спадщини діяча; розкрито специфіку укладених ним тематичних покажчиків, уведено до наукового обігу вісім авторських картотек, які й дотепер не втратили наукової цінності;

– визначено й обґрунтовано особливості бібліографічних та книгознавчих підходів, наукових компетентностей Р. Луцика у дослідженні інкунабул, палеотипів та інших книжкових пам'яток загалом;

– розкрито внесок науковця в історію бібліотечної справи і бібліографознавства, у формування львівської школи книгознавства; акцентовано розуміння важливості його професійного доробку для корпусу наук із соціальних комунікацій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що представлену джерельну базу, основні висновки та твердження можна використати в навчальному процесі під час вивчення історії української бібліотечної справи, при укладанні навчальних посібників з бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, для введення у відповідні освітньо-навчальні програми вищих закладів освіти, які готують фахівців за спеціальностями 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», 034 «Культурологія», 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» тощо.

Результати нашого дослідницького пошуку, що розкривають певні аспекти життєпису та професійної біографії Р. Луцика, опубліковано у довідково-енциклопедичній продукції Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (Українська журналістика в іменах. Вип.16, 2009) та Енциклопедії сучасної України (т. 18, 2017).

Особистий внесок здобувачки. Дисертацію, автореферат й опубліковані наукові статті, в яких викладено основні положення роботи, здобувачка виконала самостійно.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на таких наукових, науково-теоретичних, науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-теоретична конференція «Бібліотеки на західноукраїнських землях: сторінки історії» (Львів, 2000 р.); Міжнародна наукова конференція «Бібліотека як соціокультурний феномен: історія та сучасність» (Львів, 15–17 жовт. 2008 р.); Міжнародна наукова конференція «Національна книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база» (Львів, 29–30 квіт. 2009 р.); Міжнародні книгознавчі читання «Стародруки і рідкісні видання в університетській бібліотеці» (Одеса, 14–16 верес. 2009 р.); Міжнародна наукова конференція «Бібліотечно-інформаційний комплекс у контексті розвитку суспільства знань» (Київ, 6–7 жовт. 2009 р.); X Міжнародна наукова конференція «Краків – Львів: книги, часописи, бібліотеки XIX–XX ст.» (Львів, 20–22 жовт. 2009 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства» (Львів, 23 верес. 2010 р.); II Міжнародна наукова конференція «ЛННБ України ім. В. Стефаника: історія і сучасність» (Львів, 28–30 жовт. 2010 р.); науково-практична конференція «Пресознавство як компонент соціокультурних досліджень» (Львів, ЛННБ України імені В. Стефаника, 2019 р.); Міжнародна наукова конференція «Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: історія, джерела, постаті» (Львів, 26 лют. 2021 р.); III Міжнародна наукова конференція «Księgozbiory historyczne mniejszości religijnych i etnicznych» (Вроцлав, Польща, 22–23 верес. 2022 р.); II Міжнародна науково-теоретична конференція «Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements» (Стокгольм, Швеція, 18 листоп. 2022 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція «Science of post-industrial society: globalization and transformation processes» (Відень; Вінниця, 25 листоп. 2022 р.).

Публікації. Основні положення й результати дослідження відображено в 17 публікаціях, з яких чотири статті опубліковано у фахових виданнях, одна стаття – у закордонному науковому виданні, дванадцять – в інших наукових періодичних виданнях, матеріалах конференцій, довідкових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу (8 с.), трьох розділів (сім підрозділів, 161 с.), висновків (9 с.), списку використаних джерел (505 позицій, 44 с.), додатків (29 с.). Загальний обсяг дисертації – 265 сторінок, з них основна частина – 178 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У «Вступі» обґрунтовано актуальність теми, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначено мету й завдання, об'єкт, предмет, хронологічні межі та методи дослідження, сформульовано наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, відзначено особистий внесок здобувачки й подано відомості про апробацію результатів дослідження, означено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **«Історіографія та джерельна база дослідження»** визначено стан наукового опрацювання проблеми, викладено найважливіші здобутки історіографії бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, охарактеризовано джерельне опертя дослідження.

У підрозділі 1.1. *«Історіографія проблеми»* проаналізовано наукові праці за темою дослідження, акцентовано відсутність окремого вивчення наукових аспектів проблеми, що отримали розвиток у дисертації. Історіографія культурно-громадської та професійної діяльності Р. Луцика охоплює широкий спектр наукових досліджень соціогуманітарних наук. Проте самій постаті діяча у них присвячено невеликі фрагменти. Дослідження професійної діяльності бібліотекаря — однієї з основних ланок функціонування бібліотеки як соціокомунікаційної інституції, попри різновекторну проблематику досліджень вітчизняних вчених із наукової сфери соціальних комунікацій, залишається малопомітним. Загалом, історіографію проблеми розділено на такі наукові напрями, що містять теоретико-методологічні підходи: соціокомунікаційний, який включає бібліотекознавство, книгознавство та бібліографознавство; комунікативістику, а також біографістичний та історичний. Тому в процесі дослідження було опрацьовано низку ґрунтовних праць відомих науковців – Б. Беньковської, Я. Возняк-Касперек, Р. Дзюбана, В. Ільганаєвої, Г. Ковальчук, Дж. Леві, В. Маркової, Н. Моїсєєвої, К. Мігоня, Е. Огар, Л. Сніцарчук.

Розуміння книгознавчої та бібліографічної спадщини Р. Луцика вимагало історіографічного аналізу праць, які суттєво вплинули на формування його наукового світогляду, становлення фахівця у сфері досліджень стародрукованої книги. У першу чергу такий вплив, на нашу думку, спричинили дослідження європейських, зокрема, німецьких та польських книгознавців і бібліографів (К. Естрайхера, Р. Котулі, К. Пекарського), а також відомих українських книгознавців С. Маслова та Ф. Максименка. Саме методологія бібліографічного опису стародруків С. Маслова лягла в основу опрацювання Р. Луциком фондів рідкісної книги Бібліотеки. Наукова спадщина С. Маслова детально розкрита у дослідженні вченої Г. Ковальчук. Суттєвий вплив на формування наукових інтересів Р. Луцика здійснили наукові дослідження у царині мистецтва книги та кирилических стародруків – Я. Запaska, історії української книги (особливо початки українського книгодрукування та діяльність І. Федорова) – І. Крип'якевича та Я. Ісаєвича. У той же час вказані українські книгознавці широко використовували напрацювання Р. Луцика у сфері дослідження стародруків. Загалом, здійснений аналіз історіографії дослідження підтвердив, що бібліотечна, книгознавча та бібліографічна діяльність Р. Луцика, його значний внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів цієї соціокомунікаційної сфери не привертала уваги дослідників, тож дотепер вони не були предметом спеціального комплексного дослідження.

У підрозділі 1.2. *«Характеристика джерел»* продемонстровано значний документальний потенціал залучених до вивчення титульної теми архівів – архіву установи, відділу рідкісної книги, відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника; Централь-

ного державного історичного архіву України, м. Львів; Державного архіву Львівської обл. та ін. Вивчення змісту низки львівських пресодруків, з якими він співпрацював як журналіст та редактор («Разсвет», «Огни», «Наш путь», «Наука» та ін.), сприяло розкриттю специфіки його пресової діяльності, з'ясуванню його авторства в низці публікацій культурницького спрямування, а також видавання спеціалізованого часопису «Листок». У роботі використано щоденник діяча з приватного архіву родини Лонкевичів, який запроваджуємо до наукового обігу завдяки п. Ірині Лонкевич – внучці в других Романа Луцика.

У другому розділі **«Формування професійної біографії діяча»** розглянуто особливості становлення й розвитку професійної діяльності Р. Луцика, що відбувалося в складних суспільно-політичних умовах міжвоєнного двадцятиліття, охарактеризовано його культурно-громадський та професійний досвід. Підрозділ 2.1. *«Культурно-громадська активність та набуття бібліотечного фаху»* містить аналіз різноаспектної соціокомунікаційної діяльності Р. Луцика. На початку 1920-х рр. Р. Луцик вступив до лав студентського товариства «Друг». Завдяки його ініціативі, наполегливості, аналітичним здібностям, а також умінню налагоджувати й провадити комунікацію, вмотивувати й спонукати до праці колег було розпочато процес підготовки (1927 р.) до відзначення 60-ліття «Друга», організації урочистостей (1931 р.), а також видання ювілейного збірника статей «Вешнія Воды» (1936 р.). У цьому збірнику опубліковано його перше історико-бібліографічне дослідження «Журнали галицько-русскаго студенчества», де подано інформацію про часописи, що виходили під егідою «Друга», охарактеризовано особливості їх виходу, розкрито значну кількість псевдонімів та криптонімів редакторів, журналістів, дописувачів, з'ясовано прізвиська авторів непідписаних матеріалів. В активі його культурно-громадської праці – ініціатива, започаткування й організація діяльності студентського «Кружка любителей истории и словестности», де розглядалися результати науково-дослідницької роботи студентів Львівського університету, Технічної школи (нині – НУ «Львівська Політехніка»). Гурток працював за сформованою Р. Луциком моделлю наукової комунікації впродовж 1931–1939 рр.

Після завершення університетських студій Р. Луцик долучився до бібліотечних, читальняних, просвітницьких, освітніх, видавничих напрямів культурної діяльності Товариства ім. М. Качковського, в якому спершу отримав посаду очільника бібліотеки та архіву. Паралельно з основною роботою у Товаристві він опікувався роботою бібліотеки «Галицько-руської матиці». Через короткий час діяльний бібліотекар був запрошений до праці в інструкторському відділі канцелярії Товариства ім. М. Качковського, а відтак і очолив його, куруючи діяльність понад 300 читалень і бібліотек, що функціонували під егідою цього товариства у містах і селах Галичини. До його основних обов'язків належали контроль за діяльністю читалень та бібліотек, зокрема поповнення їх фондів, грамотного ведення облікової та звітно-планової документації, виконання просвітньо-виховних задач, залучення населення до

участі в читальняних справах, налагодження процесу читання, організації навчальних курсів. У цей час він отримав чималий професійний досвід в адміністративній, бібліотечній і науковій сфері, що став визначальним при виборі напряму професійної діяльності після завершення Другої світової війни – в нових реаліях поствоєнного часу.

У підрозділі 2.2. «*Співпраця з галицькою спеціалізованою періодикою*» акцентовано увагу на редакторсько-журналістській діяльності Р. Луцика в низці часописів Львова. Це, зокрема, студентські видання: «Разсвет» (1923–1924), де побачила світ його перша часописна публікація; «На рубежі» (1927–1928, редактор, автор публікацій про діяльність товариства «Друг»), «Огни» (1930–1932, редактор, член редколегії, автор низки проблемних статей на студентські теми); «Наш путь» (1935–1937, наповнення рубрик «Бібліографія», «Что читать?», «Хроніка» тощо), культурно-просвітній часопис «Наука» (1924–1939, автор різножанрових публікацій культурологічної тематики).

Особливе місце в пресовій діяльності Р. Луцика належить спеціалізованому – читальняно-бібліотечному – часопису «Листок», що виходив під егідою Товариства ім. М. Качковського українською мовою з незначним вкрапленням іншомовного тексту. Саме Р. Луцику належить ініціатива створення цієї медіаплатформи для комунікації зі спеціалізованою аудиторією – працівниками читальень та бібліотек філій Товариства. За свідченнями сучасників, переважна більшість різножанрових, зокрема інформаційних та аналітичних, текстів належала Р. Луцику. Його публікації, розміщені в «Листку», формують такі тематичні групи: 1) інформаційні матеріали про діяльність читальень і бібліотек, рекомендації щодо процедури обліку книжок у бібліотеках, роз'яснення процесу закупівлі книжок до бібліотек, інші нормативні, інструктивні, організаційні матеріали щодо виконання основних завдань читальень; 2) звіти про перебіги з'їздів делегатів філій і читальень, в яких Р. Луцик готував окремі частини, що стосувалися діяльності канцелярії Товариства, інструкторського відділу, бібліотеки, кооперативно-просвітницьких курсів; 3) статті про роботу читальень загалом, про організацію бібліотечної справи, створення і провадження курсів для членів читальень, 4) замітки про соціокультурну роботу бібліотек, 5) біографічні матеріали, некрологи, 6) замітки і повідомлення, розміщені під рубриками «Хроніка» і «Бібліографія», 7) редакційні коментарі, пояснення, підказки, вступні матеріали, що підготовляли читачів до сприйняття змісту публікацій.

У третьому розділі «**Теоретичні та практичні напрями діяльності Р. Луцика в академічній бібліотеці**» проаналізовано основні аспекти діяльності провідного фахівця Бібліотеки – від бібліотекаря до завідувача відділу рідкісної книги, охарактеризовано його здобутки як бібліографа і книгознавця.

У підрозділі 3.1. «*Особливості формування і функціонування відділу рідкісної книги*» висвітлено особливості становлення, функціонування й розвитку одного із фундаментальних відділів Бібліотеки під орудою Р. Луцика, охарактеризовано його компетентності та професійні навички як бібліотечного фахівця. У серпні 1944 р. Р. Луцик розпочав свою працю у Бібліотеці,

яка тривала до березня 1974 р., спершу на посадах головного бібліотекаря відділу опрацювання і каталогізації, бібліографа відділу рукописів, керівника спецвідділу, старшого бібліотекаря відділу стародруків, у 1950–1973 рр. – завідувача відділу рідкісної книги. На початковому етапі роботи завідувача відділу рідкісної книги, коли саме відбувалися реорганізаційні пертурбації усієї установи та творення її структури, він фахово організував функціонування підрозділу і формування фондів, основні зусилля спрямувавши на упорядкування масиву стародруків і раритетів з ліквідованих наприкінці 1939 р. книгозбірень та архівів Львова і краю. Усю працю з фондом (переміщення, сконструм, вивчення «рідкісності» видань, дезінфекція та ін.) виконував у більшості випадків самотужки.

Забезпечуючи ефективну роботу підрозділу, завідувач відділу виконував (тривалий час також одноосібно) основні процеси бібліотечної роботи – комплектування, опрацювання та збереження фонду, обслуговування користувачів, а головню наукове розкриття унікального фонду відділу. Для провадження якісної роботи він розробив низку важливих нормативно-регулятивних документів. Зокрема, у профілі комплектування книжкового фонду відділу він акцентував такі критерії: хронологічний (стародруки XV–XVIII ст.), ціннісно-унікальний (за змістом, зовнішнім виглядом і оформленням, «незвичністю історичної долі»), корпусом артефактних позначок тощо), кількісний (наклад), тематичний. У процесі опрацювання стародрукованого фонду відділу Р. Луцик виокремив зібрання інкунабул, палеотипів, стародрукованих видань другої половини XVI–XVIII ст. латинським, кириличним, гражданським і глаголичним шрифтами. Заслугою Р. Луцика є сформована ним повна колекція видань Івана Федорова, у якій представлено книжкову продукцію всіх осередків фєдорівського друку.

Висококваліфіковане обслуговування читачів, фахові бібліографічні консультації Р. Луцика позитивно оцінювали відвідувачі відділу. У комунікаційному колі діяча перебували відомі українські вчені – бібліографи, книгознавці, історики, філологи, мистецтвознавці Я. Дашкевич, Я. Запаско, Я. Ісаєвич, І. Крип'якевич, Ф. Максименко, О. Мацюк, І. Свенціцький та ін. Підсумком бібліотечної діяльності Р. Луцика стало сформування та закладення основ якісного опрацювання колекції кириличних (одна з найповніших серед українських та світових бібліотек) та латинських стародруків, рідкісних видань XIX–XX ст. відділу рідкісної книги Бібліотеки, що слугували й надалі слугують об'єктом книгознавчих досліджень українських і закордонних науковців.

Важливим напрямом наукових пошуків Р. Луцика було вивчення мивнувшини бібліотек Галичини. Основні етапи історії бібліотечної справи на західноукраїнських землях Р. Луцик виклав у статті «Розвиток бібліотечної справи у Львові», рукопис якої виявлено у відділі рукописів Бібліотеки. Стаття з ідеологічних мотивів не була опублікована, оскільки висвітлювала історію бібліотек Львова, яких вже тоді не було на карті міста через відомі причини.

Підрозділ 3.2. «*Науково-бібліографічна діяльність*» характеризує ключові аспекти бібліографічних практик Р. Луцика, пов'язані з розкриттям унікального фонду відділу рідкісної книги. Здобутий досвід бібліотечної роботи у міжвоєнний період, ґрунтовне знання іноземних мов, історична освіта діяча сприяли фаховому науково-бібліографічному опрацюванню стародрукованих і рідкісних видань. При укладанні бібліографічних описів Р. Луцик дотримувався принципів точної ідентифікації книги, важливості повноти та достовірності наукової інформації про неї. Його описи містили докладні відомості про видання: автор, дата й місце друку; друкарська марка; встановлення титулу на базі бібліографічного дослідження книги. З огляду на те, що специфіка відділу передбачала наявність фондів стародруків та рідкісних видань XIX–XX ст., процеси формування та опрацювання цих масивів книг хоч і здійснювалися паралельно, все ж вирізнялися особливістю підходів до наукового освоєння та розкриття. Методико-організаційні засади, якими керувався Р. Луцик при науково-бібліографічному опрацюванні цих видань, сприяли створенню докладного довідково-пошукового апарату відділу рідкісної книги, що дозволив залучати їх до наукових досліджень. В активі науково-бібліографічної роботи Р. Луцика – формування та наповнення ним нової системи каталогів відділу (алфавітного, топографічного та систематичного) на частину фонду стародруків, а також на фонд рідкісних видань XIX–XX ст. На стародруки, значна частина яких потребувала ідентифікації, а тому не відображалася в каталогах, Р. Луцик уклав низку робочих картотек: первинно описаних стародруків, місця друку, які відтак переросли у теперішні хронологічний та географічний каталоги відділу. Результатом науково-бібліографічного опрацювання кирилических стародруків стала укладена ним анотована картотека «Львівські слов'янські друки XVI–XVIII ст.», матеріали якої лягли в основу каталогу «Львівські видання XVI–XVIII ст.»

Фахове бібліографічне опрацювання рідкісних видань XIX–XX ст. сприяло якнайповнішому їх розкриттю, адже значно покращувало пошук літератури та удосконалювало інформаційне обслуговування читачів. Відзначимо, зокрема, укладені картотеки, завдяки яким Р. Луцик планував досягти високої інформативності довідково-пошукового апарату: картотека підручного фонду відділу, складена за алфавітно-предметним принципом; картотека автографів; картотека львівських видань; картотека художників та ілюстраторів; картотека портретів (у книгах), а також ще дві збережені у відділі картотеки, які Р. Луцик як укладач не вважав за потрібне афішувати, хоча формував їх з особливою старанністю і скрупульозністю, використовуючи багатий арсенал історичних знань та практичного досвіду бібліотечної роботи, – краєзнавчі картотеки «Galісіана» та «1848». Ці його бібліографічні матеріали слугували важливою джерельною базою для науковців кількох поколінь. Однак жодних посилань на цей «робочий» матеріал, звісно, не було подано, тож імені Р. Луцика у працях дослідників не зафіксовано. Його картотеки до сьогодні не втратили джерелознавчої вартості та продовжують бути вагомим підґрунтям для наукових досліджень різноаспектної тематики.

У підрозділі 3.3. «Дослідження стародрукованої книги як науковий пріоритет» розглянуто наукову діяльність Р. Луцика, пов'язану з вивченням кирилических та латинських стародруків. Незважаючи на те, що функціонування відділу було підпорядковано основному завданню бібліотек радянської доби – пропагуванню масової книги, а також на ідеологічні обмеження книгознавчих досліджень, оскільки певний час стародруковані видання розглядалися як непрофільні та ідейно шкідливі, дослідницькі зусилля Р. Луцика були спрямовані все ж на вивчення стародруків. До такої праці зобов'язувала особливо цінна джерельна база відділу, на основі якої він розпочав комплексне, систематичне опрацювання книжкових пам'яток. У науковій розвідці «Слов'янські стародруки XV–XVII століть у фондах Львівської бібліотеки УРСР» він уперше проаналізував склад і зміст колекції кирилических друків XV–XVII ст. Докладна книгознавча розвідка не втратила своєї актуальності й дотепер слугує базовим опертям для досліджень з історії розвитку та становлення українського книгодрукування. Низка наукових статей Р. Луцика присвячена вивченню та введенню в науковий обіг раритетних кирилических друків. Свого часу справжнім відкриттям став його матеріал «Про один рідкісний друк XVI сторіччя», в якому описано виявлений у фонді відділу рідкісної книги другий примірник унікату «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького (Острог, 1587). Результати його досліджень кирилических стародруків (видання Ш. Фіоля (Краків), Ф. Скорини (Прага), Б. Вуковича (Венеція), І. Федорова (Львів, Острог), М. Сльозки (Львів) та ін.) підтверджували переконання Р. Луцика про те, що кожен примірник кирилического стародрукованого видання є безцінним джерелом для вивчення історії українського книгодрукування та культури, а їх провенієнційний аналіз – для краєзнавства, історії Галичини та Львова, що відкривало нові можливості для ґрунтовних пам'ятокознавчих студій. Одним із таких напрямів став науковий розгляд Р. Луциком (у співпраці із І. Крип'якевичем та Ф. Максименком) унікальних творів українського мистецтва – народних гравюр XVII ст., виявлених ним у кирилических стародруках.

Осмилюючи історико-книгознавче й загальнокультурне значення стародрукованих фондів, Р. Луцик насамперед здійснював атрибуцію пріоритетно цінних видань – інкунабул. Книгознавче розкриття кожного окремого примірника він виконував на високому науково-методологічному рівні, його докладні бібліографічні описи гарантували забезпечення достовірності ідентифікації. Для атрибутування інкунабул Р. Луцик звертався до класичних та актуальних і сьогодні каталогів інкунабул Л. Гайна «*Repertorium bibliographicum,...*» та В. Копінґера «*Supplement to Hain's Repertorium bibliographicum*», а також «*Gesamtkatalog der Wiegendrucke*». Створені ним відповідно до міжнародних стандартів бібліографічні описи інкунабул містили не лише основну бібліографічну інформацію, а й вичерпні дані про походження, палітурку, формат та ін.

Укладений Р. Луциком «Каталог інкунабул» (Львів, 1974) донині запотребований книгознавцями, бібліографами, істориками, мовознавцями. Його

бібліографічні описи першодруків, а також збережені рукописи досліджень провенієнційних записів інкунабул, які не увійшли до цього каталогу через ідеологічні перешкоди у сфері тодішнього книгознавства, сприяли відновленню інкунабулістики у Львові, висвітленню історії першодруків та їх побутування, розширяло відомості про історичні колекції та їх власників. Рецензенти цієї праці – відомі книгознавці Я. Ісаєвич та Ф. Максименко високо оцінили факт виходу у світ каталогу. Відзначивши потужний фаховий рівень бібліографічного опрацювання інкунабул, вони підкреслили, що укладач каталогу чітко орієнтувався у тенденціях європейської інкунабулістики, свідченням чого були виокремлені й запроваджені до наукового обігу найпоказовіші видання європейських друкарень: творів античних письменників («*Sato maior de senectute*» (Кельн, 1467), видань світської науки («*Herbarius*» (Майнц, 1484); «*Liber chronicarum*» (Нюрнберг, 1493), теологічної літератури («Тріодь цвітна» (Краків, 1491); «*Rosella casuum conscientiae*» (Венеція, 1499). Крім цього, вагомим є внесок Р. Луцика у відновлення у Львові книгознавчих досліджень палєотипів (видання Альдинів (Венеція), Фробенів (Базель), Етьєнів (Париж) та ін.), латинських та глаголичних стародруків другої половини XVI–XVIII ст. («*Kronika polska Marcina Bielskiego nowo wydana*» (Краків, 1597), «*Постила*» (Тюбінген, 1562).

Наукові книгознавчі та бібліотекознавчі розвідки Р. Луцика, укладені каталоги стародрукованих видань, бібліографічні картотеки, створені відповідно до тогочасних вимог бібліографічної науки, є важливим джерелом до вивчення історії книжкової та бібліотечної культури України загалом.

ВИСНОВКИ

У дисертації розкрито особливості бібліотечної, бібліографічної та книгознавчої діяльності Р. Луцика в контексті історії соціальних комунікацій 1920–1970-х рр., його внеску у розвиток національної культури загалом та організації і наукового вивчення книжкових фондів Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника зокрема. Реалізація мети дослідження і виконання поставлених завдань дали змогу дійти таких висновків:

1. Аналіз історіографії проблематики дисертаційної роботи дав підставу підтвердити відсутність досліджень, в яких комплексно розглянуто бібліотечну, бібліографічну та книгознавчу діяльність Р. Луцика. Попри те, що у дослідженнях вчених відомості про його життя та діяльність носять фрагментарний характер, суттєвий розвиток в останні десятиліття наукових досліджень в царині бібліотекознавства, книгознавства, бібліографії, біографістики та історії сприяв розкриттю визначених завдань.

Підґрунтя дисертаційної роботи становить масив неопублікованих джерел, які головним чином зберігаються в архівах ЛННБУ ім. В. Стефаника, а також у ЦДАУ, м. Львів, ДАЛО та інших архівних установах України. Використані документи сприяли відтворенню особливостей професійної діяльності Р. Луцика та суттєво допомогли деталізувати окремі факти з його життєпису

та професійних практик. У науковий обіг уведено невідомий дотепер щоденник Р. Луцика та інші архівні документи, які всебічно характеризують його потужну бібліотечну, бібліографічну, книгознавчу діяльність.

2. У міжвоєнне двадцятиліття Р. Луцик працював бібліотекарем у книгозбірнях й архівах Товариства імені М. Качковського і «Галицько-руської матиці». Головна управа Товариства імені М. Качковського високо оцінила працездатність, фахові компетенції, ерудованість, комунікаційні здібності, бібліотечну вправність Р. Луцика. Йому було доручено складну ділянку роботи в інструкторському відділі, яка потребувала сукупності бібліотечних знань, навичок і умінь, фахового підходу до справи, професійної витримки. Основні посадові обов'язки Р. Луцика, що сформували його як професіонала в бібліотечній справі: провадження діяльності понад 300 читалень і бібліотек, які належали до філій Товариства; організації нових читалень та належного їх функціонування, ревізування їх культурно-просвітницької діяльності, комплектування і організація фондів бібліотек при читальнях, контроль за виконанням обов'язків і фахова підтримка бібліотекарів, укладання інформаційних, нормативних, регулятивних документів, щодо роботи читалень.

У цей час Р. Луцик активно співпрацював з низкою спеціалізованих часописів Львова («Разсвет», «На рубеже», «Огни», «Наш путь», «Наука» та ін.) як редактор, член редакційних колегій, автор різноматичних (студентство, бібліотека, книжка, освіта, наука тощо) публікацій. Однак найбільше фахових знань і умінь він проявив у видаванні читальняно-бібліотечного часопису «Листок» як ініціатор створення, редактор, організатор змісту і одноосібний автор важливих для спеціалізованої аудиторії матеріалів. Загалом, упродовж 1920–1930-х рр. Р. Луцик отримав професійний досвід в адміністративній, бібліотечній, науково-бібліографічній сфері, що стало визначальним при обранні напряму професійної праці в нових суспільно-політичних реаліях після завершення Другої світової війни.

3. Професійна діяльність Р. Луцика у Бібліотеці (1944–1974 рр.) безпосередньо пов'язана з становленням і розвитком відділу рідкісної книги, завідувачем якого він працював майже чверть століття. Концепція Р. Луцика щодо формування і функціонування цього фундаментального бібліотечного підрозділу та фахові підходи в організації його роботи виявилися стратегічно безпомилковими. До здобутків діяча в бібліотечній справі належать: 1) формування регулятивної та нормативної документації, звітно-планових матеріалів, які неодноразово доводилося доопрацьовувати через «недотримання» імперативів керівництва Бібліотеки щодо опертя на партійні документи; 2) перегрупування фондів через порушену цілісність колекцій (таким чином було сформовано окремі зібрання інкунабул, палеотипів, стародруків видань кириличним та латинським шрифтом другої половини XVI–XVIII ст.); 3) опрацювання видань XIX–XX ст., що дозволило сформувати окрему колекцію «Рідкісні видання XIX–XX ст.»; 4) укладання тематичних книжково-ілюстраційних виставок, картотека яких зберігається в архіві відділу.

Сформована та фахово опрацьована Р. Луциком унікальна колекція книжкових пам'яток відділу рідкісної книги, сприяла суттєвому зростанню читачів та його перетворення у 1960–1970-х рр. в один із неформальних інтелектуальних центрів українства у Львові.

Об'єктом наукових інтересів Р. Луцика як бібліотекознавця була історія функціонування і розвитку ліквідованих бібліотек Галичини та Львова, передусім Онуфріївського монастиря, приватних бібліотек, про які вважалося за краще не згадувати. Саме йому належить перша спроба систематизації та періодизації історії започаткування і розвитку бібліотечної справи Львова.

4. Ефективному виконанню одного з основних завдань відділу рідкісної книги – якісному обслуговуванню дослідників – суттєво допомагала науково-бібліографічна діяльність Р. Луцика. Бібліографічний опис стародруків та рідкісних видань він здійснював за двома напрямками: каталогізація та наукове опрацювання. Результатом першого напрямку стало формування та наповнення ним нової системи каталогів (алфавітного, топографічного та систематичного) та картотек відділу. Р. Луцик уклав додаткові картотеки стародруків з характерною для них детальною систематизацією – видавців, ілюстраторів, інтролігаторів, власників, наявністю маргіналій, провенієнцій. Результати бібліографічної роботи Р. Луцика з наукового опрацювання стародруків лягли в основу низки друкованих покажчиків та наукових статей. Його матеріали анованої картотеки кирилических стародруків відділу рідкісної книги Бібліотеки, стали основою каталогу «Львівські видання XVI–XVIII ст.» (1970 р.), укладачем якого був Я. Ісаєвич.

Серед багатьох укладених Р. Луциком допоміжних картотек відзначимо дві тематичні (краєзнавчі) картотеки «Galiciana» та «1848». При їх укладанні Р. Луцик керувався загальнопоширеним досвідом європейських бібліотек, де формування так званих «Patgia» було прямим обов'язком регіональних книгозбірень. Однак формування краєзнавчих картотек не тільки не передбачалося тогочасними ідеологічними настановами, а й радше вважалося непотрібним, ба навіть забороненим, тож інформацію про укладання цих картотек діяч не акцентував.

5. Високий науковий рівень Р. Луцика як книгознавця та бібліографа найбільше проявився в інкунабулістиці. Його книгознавчі дослідження стародруків, особливо інкунабул, базувалися на сформованих у європейському книгознавстві методах: типографічному, бібліографічному та провенієнційному, рекомендаціях та настановах провідних європейських книгознавців, а також методології бібліографічного опису стародруків С. Маслова. Перші результати опрацювання Р. Луциком інкунабул увійшли до каталогу інкунабул бібліотеки Львівського університету (1958 р.), який уклав Ф. Максименко. Підсумком книгознавчих досліджень діяча став каталог «Інкунабули Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка Академії наук УРСР», який був виданий 1974 р. – після його смерті.

Численні перешкоди у професійній діяльності Р. Луцика з боку тоталітарного режиму, а також некваліфікованості тодішнього керівництва Бібліотеки

не дали йому належним чином розкрити власні напрацювання у сфері дослідження стародруків. Це, зокрема, підтверджують його самоцензура, неопубліковані наукові статті, а також наявні у відділі рідкісної книги невидані через ідеологічні заборони рукописні матеріали до каталогу інкунабул, в яких він ретельно відтворив провенієнції – рукописні власницькі записи, штампи, екслібриси, суперекслібриси, відстежив побутування книги в регіонах.

Р. Луцик разом з Ф. Максименком стали фундаторами сучасної львівської школи книгознавства. Книгознавча спадщина діяча є ґрунтовним опертям для дослідників українського та європейського книгодрукування у різних аспектах наукового знання з історії книги та книгодрукування, мистецтва книгодрукування, бібліографії, лінгвістики. Важливою заслугою Р. Луцика є введення до наукового обігу низки раритетних видань («Herbarius» (Майнц, 1484), «Lombardica historia seu legendae sanctorum» (Нюрнберг, 1488), «Plura ac diversa divi Aurelii Augustini Sermonum Opera» (Базель, 1494), «Ключ царства небесного» (Острог, 1587).

6. Персоніфікація історії бібліотечної справи в Україні дозволяє належним чином оцінити соціокомунікаційну діяльність фахівців бібліотечної і бібліографічної справи, а також книгознавства, що є важливим осердям наук із соціальних комунікацій. Розкриття науково-бібліографічної та книгознавчої спадщини Р. Луцика, повернення її до наукового обігу, що було основним завданням здійсненого дослідження, сприяло встановленню особливостей його професійної діяльності в бібліотечній, бібліографічній, книгознавчій сфері, що може слугувати теоретичним й емпіричним підґрунтям для вивчення загальної картини становлення й розвитку бібліотечної справи в Україні. Вивчення професійної біографії Р. Луцика дозволяє осягнути досвід бібліотечного працівника, який, працюючи в складних умовах тоталітаризму, зумів вивести професію на якісно новий рівень – рівень універсального робітника книгозбірні, інтелектуала, що впевнено почував себе в ролі практика й теоретика – бібліотекаря, бібліографа, книгознавця.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, що відображають основні наукові результати дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Пукас [Зінько] О. Я. Роман Ярославович Луцик – бібліотекар і книгознавець. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*: збірник наук. праць. Львів, 2002. Вип. 9–10. С. 73–76.

2. Зінько О. Я. Р. Я. Луцик – організатор фондів рідкісних видань ХІХ–ХХ ст. (1950–1973). *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*: збірник наук. праць. Львів, 2009. Вип. 1(17). С. 432–444.

3. Зінько О. Я. Дослідження книжкових пам'яток – пріоритетний напрям професійної діяльності Р. Я. Луцика. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 28. С. 431–441.

4. Зінько О. Я. «Бібліотекарям треба кинути оком на минуле бібліотек та заглибити зір у майбутнє»: актуалізація професійного досвіду Романа Луцика. *Бібліотечний вісник*. Київ, 2022. № 4. С. 47–58.

Статті в зарубіжних виданнях

5. Зінько О. Я. Наукова діяльність Романа Луцика (1900–1974): бібліографічний та книгознавчий аспекти. *Deutsche internationale Zeitschrift für zeitgenössische Wissenschaft = German International Journal of Modern Science*. Satteldorf, Germany, 2023. Вип. 67. С. 22–24.

Публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації та засвідчують обов'язкову апробацію матеріалів

Статті в наукових збірниках

6. Пукас [Зінько] О. Я. Каталог виставки «Полемічна література в Україні наприкінці XVI–XVII ст.». *Берестейська унія і українська культура XVII століття: матеріали Третіх «Берестейських читань»* / за ред. Б. Гудзяка (Львів, Київ, Харків, 20–23 червня 1995 року). Львів, 1996. С. 161–176.

7. Пукас [Зінько] О. Я. До питання стану української середньої освіти в Галичині наприкінці XIX – початку XX ст. (за звітами Львівської академічної гімназії). *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*: збірник наук. праць. Львів, 2000. Вип. 7–8. С. 447–459.

8. Зінько О. Я. Бібліотекар, бібліограф, книгознавець – Р. Луцик (1900–1974). *Краків–Львів: книги, часописи, бібліотеки XIX–XX ст.* Львів, 2011. Т. 10. С. 470–476.

Матеріали конференцій

9. Зінько О. Я. Р. Я. Луцик – організатор фондів відділу рідкісної книги Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника АН УРСР (1950–1973). *Національна книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база*: матер. Міжнар. наук. конф. (Львів, 29–30 жовт. 2009 р.). Львів, 2009. С. 94–96.

10. Зінько О. Я. Бібліотекар, бібліограф, книгознавець Р. Луцик (1900–1974). *Kraków–Lwów: książki – czasopisma – biblioteki XIX i XX wieku: jubileuszowa X międzynarod. conf. nauk.* (Lwów, 20–22 październ. 2009 r.): streszczenia referatów. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2009. S. 36.

11. Зінько О. Я. Відділ рідкісної книги – осередок книгознавчих досліджень (1950–середина 1970-х рр.). *Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія і сучасність*: доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. (Львів, 28–30 жовт. 2010 р.). Львів, 2010. С. 184–189.

12. Зінько О. Я. Формування комплексів книжкових пам'яток у фондах академічної бібліотеки (1950–середина 1970-х рр.). *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства*: матер. Другої наук.-практ. конф. (Львів, 23 верес. 2010 р.). Львів, 2010. С. 169–178.

13. Зінько О. Я. Внесок Р. Я. Луцика у дослідження фонду стародрукованих видань відділу рідкісної книги. *ЛННБ України імені В. Стефаника: історія, джерела, постаті*: Міжнар. наук. конф. (Львів, 30–31 жовт. 2020 р.). Львів, 2020. С. 172–178.

14. Зінько О. Я. Організація та дослідження колекції кирилических стародруків у Львівській філії Бібліотеки Академії наук УРСР (1950–1970 рр.). *Scientia*: матер. II Міжнар. наук.-теорет. конф. «Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements» (18 листоп. 2022 р.) (November 18, 2022; Stockholm, Sweden. II International Scientific and Theoretical Conference). Стокгольм, 2022. С. 221–223.

15. Зінько О. Я. Р. Я. Луцик – організатор Федорівської збірки ЛННБ України імені В. Стефаника. *Грааль науки*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Science of post-industrial society: globalization and transformation processes» (25 листоп. 2022 р.) (IV International Scientific and Practical Conference) Відень; Вінниця, 2022. № 22. С. 320–321.

Статті в енциклопедичних виданнях

16. Зінько О. Я. Луцик Роман Ярославович. Українська журналістика в іменах: матеріали до енцикл. словника / гол. ред. М. М. Романюк. Львів, 2009. Вип. 16. С.191–193.

17. Зінько О. Я. Луцик Роман Ярославович. Енциклопедія сучасної України / гол. ред. І. М. Дзюба. Київ, 2017. Т. 18. С. 148.

АНОТАЦІЯ

Зінько О. Я. Професійна діяльність Романа Луцика (1900–1974): бібліотечний, бібліографічний, книгознавчий аспекти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03. – «книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство». Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, Львів. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київ, 2023.

У дисертації вперше комплексно досліджено особливості професійної діяльності Романа Луцика, одного з фундаторів сучасної львівської школи

книгознавства у сфері інкунабулістики та досліджень стародруків, чільного бібліотечного діяча у Львові у ХХ ст. На основі наукових праць, пресових публікацій, а також залучених архівних джерел та фахової наукової літератури розкрито особливості становлення й розвитку професійної діяльності Р. Луцика, охарактеризовано його культурно-громадський та професійний досвід. Визначено основні етапи соціокомунікаційної діяльності Р. Луцика у процесі формування його професійної кар'єри та деталізовано на основі мікроісторичного підходу невідомі або маловідомі факти його життя і діяльності. Вивчено, проаналізовано і актуалізовано теоретичний і практичний досвід Р. Луцика як багатолітнього керівника відділу рідкісної книги Бібліотеки.

Висвітлено особливості становлення, функціонування й розвитку одного із фундаментальних відділів Бібліотеки під орудою Р. Луцика, визначено фахові компетентності та професійні навички бібліотечного фахівця щодо опрацювання й збереження фонду та удосконалення обслуговування читачів. Схарактеризовано ключові аспекти бібліографічних практик Р. Луцика, пов'язаних з розкриттям унікального фонду відділу рідкісної книги. Проаналізовано наукові здобутки Р. Луцика в царині книгознавства, зокрема в дослідженні стародрукованої книги, з'ясовано його теоретико-методологічні підходи до вивчення й опрацювання інкунабул, палеотипів, інших кирилических та латинських стародруків, рідкісної книги ХІХ–ХХ ст. Зроблено висновки про те, що наукові книгознавчі та бібліотекознавчі розвідки Р. Луцика, укладені ним каталоги стародрукованих видань, бібліографічні картотеки, створені відповідно до тогочасних канонів бібліографічної науки, є важливим джерелом до вивчення історії книги, книгодрукування та бібліотечної справи України загалом і галицького краю зокрема.

Ключові слова: Роман Луцик, ЛННБ України імені В. Стефаника, національна культура, бібліотекар-професіонал, історія бібліотечної справи, бібліографія, дослідження стародрукованої книги, інкунабула, рідкісна книга ХІХ–ХХ ст.

ANNOTATION

Zinko O. Ya. Professional activity of Roman Lutsyk (1900–1974): library, bibliographic, and book studies aspects. – Qualification scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for a Candidate degree in Social Communications on a speciality 27.00.03 — book science, library science and bibliography science. Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, Lviv. V. I. Vernadskyj National Library of Ukraine, Kyiv, 2023.

The dissertation is the first comprehensive study of the cultural, public, and professional socio-communication activities of Roman Lutsyk, one of the founders of the modern Lviv school of book studies in the field of incunabulistics and research of old printed books and a prominent librarian in Lviv in the twentieth century. The raising and development of Roman Lutsyk's professional activity

and his cultural, social, and professional experience are characterized on the basis of his scientific research, press publications, as well as archival sources and professional scientific literature. The main stages of Roman Lutsyk's socio-communication activity in the process of forming his professional career are identified, and the unknown or little-known facts of his life and activities are detailed on the basis of a microhistorical approach. The theoretical and practical experience of Roman Lutsyk as a long-term Head of the Rare Book Department of the Library is studied, analyzed, and updated. The main features of the raising, functioning, and development of one of the most important departments of the library, led by Roman Lutsyk, are highlighted, and the professional competence and skills of a library specialist in processing and preserving the collection and improving reader service are identified.

The key aspects of Roman Lutsyk's bibliographic practices related to the disclosure of the unique collection of the Rare Book Department are characterized. The scientific achievements of Roman Lutsyk in the field of book studies, in particular in the study of old printed books, are analyzed, and his theoretical and methodological approaches to the study and processing of incunabula, paleotypes, and other Cyrillic and Latin old printed books rare books of XIX–XX centuries are elucidated. It is concluded that Roman Lutsyk's publications in the field of book and library studies, catalogues of old printed editions, and bibliographic files created in accordance with the requirements of bibliographic science of the time are an important source for studying the history of books, printing, and librarianship in Ukraine in general and the Galician region in particular.

Keywords: Roman Lutsyk, VSNSL of Ukraine in Lviv, national culture, professional librarian, history of librarianship, bibliography, study of the old printed book, incunabula, rare book of the nineteenth and twentieth centuries.

Підписано до друку 27.12.2023
Формат 60×90/16. Папір офсетний
Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. № 10-1

Видавець та виготовлювач
ПП Бобик С. В.
79013, м. Львів, вул. Київська, 6
тел. (032) 237 89 89

